

2016 року) / За ред. академіка НАПН України С. Д. Максименка. Київ, 2016. С. 167–175. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/704990/1/Muzyka_O_L_ZPROKS_IP.pdf (дата звернення: 23.04.2025).

3. Орап М. О. Наративні технології у подоланні критичних ситуацій життя. Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя : збірник наукових праць / за ред. : Кузікової С. Б., Щербакової І. М. Суми : Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. С. 279–281. URL: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Osobistist_u_krizovich_2016.pdf (дата звернення: 19.04.2025).

4. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Бердянськ : БДПУ, 2016. 193 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058826.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).

5. Улько Н. Розвиток внутрішньої ресурсності особистості як умова подолання кризових станів у дорослому віці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. Вип. 11(56). 2020. С. 104–117.

6. Pearlin L. I. The social contexts of stress. Handbook of stress. Theoretical and clinical aspects. N.Y. : The Free Press, 2012. P. 367–379.

7. Kazakov O. A., Shynder V. V., Hryn K. V., Fysun Yu. O., Isakov R. I., Herasymenko L. O. Psychosocial maladaptation in the context of anxiety and depressive disorders under conditions of social and stressful events in Ukraine *Azerbaijan Medical Journal*. 2023. № 3. P. 90–95.

ОСОБИСТІСНА ПРОБЛЕМАТИКА ПСИХОЛОГА ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Галушко Любов

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)
L.Y.Halushko@cuspu.edu.ua*

Особливого значення у процесі психокорекційної діяльності набуває забезпечення психологічної стійкості фахівця. Психологічна захищеність психолога-практика запобігає психічному виснаженню, оскільки пов'язане з інфантилізмом, який спричинює особистісну проблематику. Саме така його психологічна незахищеність викликає і породжує ситуацію, коли у професійній діяльності просоціальні наміри людини суперечать її реальним діям, які мають інфантильний слід і залишається для неї неусвідомленим.

Мета – охарактеризувати особистісну проблематику психолога як деструктивний чинник професійної самореалізації.

Метод активного соціально-психологічного пізнання, розроблений академіком НАПН України Т. Яценко, забезпечує особистісну психокорекцію, зорієнтовану на професійний розвиток та самовдосконалення практичного психолога [1; 2]. АСПП – це динамічна психолого-педагогічна система, в якій групові й особистісні зміни перебувають у тісному взаємозв'язку. Він реалізується на методологічних засадах психодинамічної парадигми. Успішність проходження АСПП залежить від первинної мотивації, бажання пізнати сутність психічної організації [6]. Первинним об'єктом психокорекційного впливу при формуванні професійного інструментарію є психолог, оскільки він знаходиться у взаємозв'язку зі внутрішньою суперечливістю психіки, особистісною проблематикою респондента. Тому необхідність проходження глибинно-психологічної корекції особистості психолога-практика здійснюється із метою упередження активації деструкцій у професійній діяльності.

У науковій літературі терміни «особистісна проблема» або «особистісна проблематика» не досліджені належним чином [6]. В ортодоксальному психоаналізі ця категорія характеризується як позначення хворобливих станів психіки оперує категорією «симптом»; у практичній психології поняття особистісної проблеми започаткувалося у психокорекційній груповій роботі з психічно здоровими людьми і пов'язане з відступами від реальності, втратою здатності конструктивно сприймати, розуміти міжособистісні стосунки. Поняття «деструктивна поведінка» тлумачиться як таке, що сформована у дитинстві під впливом стійких негативних емоційних переживань, зумовлених незадоволенням важливих психологічних потреб [4]. Така дисгармонійна організація особистості перебуває у конфлікті сама із собою. За таких умов уповільнює гармонійний внутрішній розвиток, оскільки людина «омріює» власний образ. Феномен деструкція тлумачиться як руйнування, знищення, порушення нормальної структури чого-небудь і виявляється в шаблонній і ригідній поведінці, спрямованій на заподіяння шкоди іншому, що актуалізується у процесі міжособистісної взаємодії. Деструктивність має біологічну

основу, пов'язану з природними інстинктами життя і смерті, щоб уникнути саморуйнування, індивід руйнує зовнішнє середовище, іншу людину [3;4]. Згідно з позицією Т.Яценко, до особистісних деструкцій належать такі стабілізовані утворення психіки суб'єкта, які породжують бар'єри спілкування і послаблюють контакти з іншими людьми, що ускладнює самореалізацію суб'єкта [5, с. 20]. Така активність зумовлена неусвідомленим прагненням позбутися внутрішньої напруженості, підкріпити власне ідеалізоване «Я» завдяки очікуванню зворотного зв'язку від інших людей. Професійна взаємодія може актуалізувати в невідкоригованого психолога притаманні йому емоційні стани, тому досягнення ним особистісної проблеми має охоплювати не тільки усвідомлення сутності поведінкового аспекту (непродуктивних, ірраціональних реакцій), а й з'ясування характеру його едіпової залежності та її впливу на життєдіяльність [4].

Індикатором психологічної проблематики є внутрішній конфлікт, енергетичний потенціал якого створює турбулентність психіці людини, спричиняючи її емоційне неблагополуччя та ірраціональні дії з погляду об'єктивного спостерігача [2]. Цей процес пов'язаний із можливістю сублімувати психічну енергію в просоціальному напрямку. Проте, як стверджує Т.Яценко, нереалізовані справи дитинства породжують ситуацію, коли просоціальна активність суб'єкта зливається з ідеалізованим «Я». У таких обставинах з однієї сторони психіка внутрішньо розв'язує складне завдання – реалізує інфантильні потреби (в замаскованому вигляді) і водночас адаптується до навколишнього. Це уможлиблюється завдяки системі психологічних захистів, завдання яких забезпечити уникнення почуття провини, меншовартості, які спричиняють тенденцію до посилення почуття само покарання. Вони різні за психологічним навантаженням і функціональними особливостями, оскільки почуття провини і меншовартості мають інфантильну передісторію, а почуття самопокарання – соціально навантажене і пов'язане із взаєминами з іншими людьми та професійною самореалізацією. Тому і створюється ситуація, коли людина сама собі заподіює шкоду, деструктує соціальні контакти, не усвідомлюючи детермінанти такої поведінки [1]. Ці деструктивні залежності від раніше

пережитого досвіду не дозволяють людині позбутися впливу минулого досвіду і у професійній діяльності психолога може здійснювати заміщення або перенос. У цьому процесі якраз самопокарання може стати визначальним у поведінці і пов'язується із базовими захистами, які не усвідомлюються, тоді як ситуативні завжди виправдані для суб'єкта ситуацією [4]. Тому система психологічних захистів фактично породжує безпорадність людини. Оскільки вона перебуває в межах психологічної захищеності, коли розуміє, прогнозує актуальну ситуацію спілкування, окреслює мету і добирає належні засоби її досягнення і водночас є відкритою, здатною до співпраці з іншою людиною.

Особистісна проблема зберігає риси надуманої проблеми задані відступом від реальності сприйняття лише до моменту розкриття її глибинно-психологічних передумов формування та сутності внутрішніх суперечностей. Саме вони не можуть бути розв'язані (як інші проблеми) вольовим рішенням [2; 5]. Цьому повинно передувати розкриття сутності, змісту особистісної проблеми, що означає пізнання їх та семантики базових форм психологічних захистів в їх незмінній системній структурованості.

Отже, професійна самореалізація практичного психолога значною мірою залежить від вирішення ним особистісної проблеми, за наявності якої пріоритетності набувають дезінтеграційні психічні процеси. Запобігти цьому можна, здійснивши особистісну психокорекцію практичного психолога, в результаті якої нівелюються деструкції психіки, які руйнують особистість та взаємодію з іншими людьми, перешкоджають реалізації життєвих потреб, особистісному становленню та професійному зростанню. Нейтралізація емоційного перевантаження уможливлює здатність оптимізувати ситуацію спілкування, максимально наблизитися до принципу реальності, що сприяє його професійному становленню, адекватному баченню матеріалу іншої людини, що пізнається у психокорекційному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузевий стандарт вищої освіти (розроблений під керівництвом Т.Яценко). Напрямок підготовки: 0101 Педагогічна освіта. Спеціальність: 6.010100 Практична психологія. Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр. Київ, 2005. 325 с.

2. Галушко Л. Я., Манжара С. О., Біла О. А. Розвиток психодинамічної теорії в діагностико-корекційній практиці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 12 : Психологічні науки : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 6 (42). С. 146–158.

3. Фрейд З. Основні категорії психоаналізу / пер. з нім. А. Березінської. *Всесвіт : журнал*. 1991. № 5 (749). С. 164–170.

4. Яценко Т. С., Глузман О. В., Калашник І. В. Глибинна психологія: діагностика та корекція тенденції до психологічної смерті : навч. посіб. Ялта : РВВ КГУ, 2008. 204 с.

5. Яценко Т. С., Глузман О. В., Усатенко О. М. Методологія професійної підготовки практичного психолога. Дніпропетровськ : «Інновація», 2014. 192 с.

6. Яценко Т. С. Особистісна проблема: неусвідомлена суперечність психіки суб'єкта, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Цілісний підхід у психології та соціальній роботі: теорія та практика» (23 лютого 2024 р.) : збірник тез / За заг. ред. докт. психол. наук, проф. Клочек Л. В., канд. психол. наук, доц. Галушко Л. Я. Кропивницький : ЦДУ, 2024. С. 11–15.

АУТОАГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА, ЯК ПРОЯВ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Герасименко Лариса, Ісаков Рустам

Полтавський державний медичний університет

larysaherasymenko@gmail.com

Поняття аутоагресивної поведінки включає досить широкий спектр явищ, таких як соціальні норми поведінки, психологічні аспекти та проблеми соціалізації дітей та підлітків, проблема статевої ідентичності, адаптації та саморегуляції, а також різні види соціальних патологій, проблеми людей з посттравматичними стресовими розладами та агресивною поведінкою. Вивчення даного явища виходить з основних тенденцій клінічної психології, засновником якого є Е. Шнейдман та визначається наступним поняттям «аутоагресивна поведінка – це дії, спрямовані на нанесення якого-небудь збитку своєму соматичному або психічному здоров'ю» [1].

У своїх працях, Карл Ясперс підкреслює, саме той факт, що феноменологічними та екзистенційними причинами